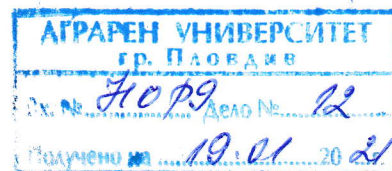

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен "доктор" по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика, научната специалност Икономика и управление

Автор на дисертационния труд: МИРКО МИЛАНОВИЧ докторант (задочен) към катедра „ИКОНОМИКА“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА НА РЕПУБЛИКА СЪРБИЯ

Рецензент: проф. д-р Иван Димитров Пенев, Аграрен Университет-Пловдив, катедра „Икономика“; област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика; научна специалност Икономика и управление, определен за член на научното жури със заповед № РД-1078/ 25.11. 2020 год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата

Докторантът Мирко Миланович е роден на 11.02.1978. През 2005 завършва право (бакалавър) в Белградски Университет, Юридически факултет, а през 2016, бизнес икономика и предприемачество (магистратура), Висше Училище по Бизнес Икономика и Предприемачество- Белград, Факултет по бизнес икономика и предприемачество. От април 2019 е зачислена като задочен докторант, към катедра „Икономика“, Аграрен университет - Пловдив.

Работил е за Туристическа агенция "VIVA", Белград, като Директор, от 2003 г. до днес и "DELTA GENERALI OSIGURANJE" - Акционерно застрахователно дружество, Белград като застрахователен агент от 2006 до 2011 г.

2. Актуалност на проблема

Аграрният сектор в Сърбия заема важно място с 12% от БВП, 21% от работна

сила и 9,4% от износа на страната. Регистрираните земеделски стопанства са 631 552 и обработват над 3 милиона хектара. Семейните ферми представляват 99 % от общия брой на земеделските стопанства и обработват 82% от използваната земеделска земя . През последните десетилетия внедряването на нови технологии е от решаващо значение за развитието на конкурентостта и растежа на икономическите системи. В тази връзка темата на дисертацията „Управление на иновациите в земеделските стопанства на република Сърбия“ и е актуална както за теорията, така и за практиката.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване

Цел на дисертацията е анализът на въздействието на иновациите и качеството на продукта върху устойчивия успех на семейните стопанства в Република Сърбия.

Основният предмет на дисертацията са иновациите и качеството на селскостопанските продукти

Обект на дисертационния труд са семейните земеделски стопанства в Република Сърбия.

Задачи: (1) Да се определи дали нивото на иновации на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на качеството; (2) Да се определи дали нивото на иновации на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на устойчив успех на отделните семейни стопанства; (3) Да се определи дали нивото на качество на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на иновации на селскостопанските продукти; (4) Да се определи дали нивото на качество на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на устойчив успех на отделните семейни стопанства; (5) Да се определи дали нивото на иновации и качеството на селскостопанските продукти влияе значително върху устойчивия успех на отделните семейни стопанства.

Хипотези: Основна хипотеза: Нивото на иновации и качество на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на устойчив успех на отделните семейни стопанства. Работни хипотези: (1) Нивото на иновации

на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на качеството на селскостопанските продукти; (2) Нивото на иновации на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на устойчив успех на отделните семейни стопанства; (3) Нивото на качество на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на иновации на селскостопанските продукти; (4) Нивото на качество на селскостопанските продукти значително влияе върху нивото на устойчив успех на отделните семейни стопанства.

Данни и период на изследване: данните са набрани с помощта на въпросник в периода от 1 юли до 1 септември 2018. Извадката включва 60 експерти от Р. Сърбия (университетски преподаватели, служители в публичните администрации на длъжност земеделски съветници, служители, заети в институти, имащи отношение към областта на научните изследвания) г.

Методи на изследване: факторен анализ корелационен анализ; регресионен анализ.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати

Дисертационният труд е в обем от 191 страници от които: Въведение- 8 страници; теоретична част - 26 страници; методика- 39 страници; аналитична част - 98 страници; изводи и препоръки – 6 страници; литература - 4 страници; приложения- 6 страници. В текста са включени 209 таблици, 31 фигури и 35 диаграми. Използвани са 51 литературни източника. Дисертационният труд е добре структуриран и включва всички необходими елементи.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература

Дисертационният труд е структуриран в шест части, увод, три глави, дискусия и заключения и препоръки. В увода са представени, актуалността на проблема; целта и етапите на работа; предмета и обекта на изследването; основната теза и методите на изследването.

Втората част е теоретична. В нея са изяснени същността на иновациите.

Разгледани са различните видове иновации и особеностите на иновациите в селското стопанство. Представено е състоянието на земеделските стопанства в Република Сърбия. Дискутирано е значението на качеството и устойчивия растеж

В третата част е представена методиката на изследването. Дискутирано е въздействието на иновациите и качеството на селскостопанските продукти върху устойчивия успех на семейните стопанства в Република Сърбия. Изведен е теоретичен модел на тези връзки и са формулирани работните хипотези. Представени са отговорите на експертните на въпросите в областта на иновациите и качеството.

Четвъртата част е аналитична. В нея първо е извършено предварително изследване и оценка на надеждността на теоретичния модел С помощта на факторен анализ е преценено влиянието на факторите. Представени са профилите на респондентите Разработени и оценени са нови модели за връзката между иновациите, качеството на продукцията и устойчивото развитие.

В петата част е направена дискусия за значението на моделите, а в шестата част са изведени изводите и препоръките. Заключениеята и препоръките произтичат от изследването.

6. Приноси на дисертационния труд

Приемам научните и научно-приложните приноси посочени в автореферата.

Научни приноси: (1) На базата на литературен анализ, е предложена теоретичен модел за ролята на иновациите в селското стопанство; (2) Моделът е тестван и адаптиран с събраните данни.

Научно-приложни приноси: (1) Предложена е методика за изследване и анализ на иновациите и тяхното влияние върху устойчивия успех на земеделските стопанства; (2) Изведени са предложения за подобряване на устойчивото развитие на земеделските стопанства в Р. Сърбия.

7. Критични бележки и въпроси

Към представената работа имам следните критични бележки:

- В методическата част точките: 3.2. Експертни отговори на въпроси, повдигнати в областта на иновациите; 3.3. Експертни отговори на въпроси от областта на качеството. Според мен това е част от емпиричното изследване, а не част от методиката. В методиката обикновено се представя теоретичния модел, начина на набиране на информацията, броя на изпратените въпросници, броя на отговорилите и т.н.
- Дескриптивната статистика на отговорите от въпросника е по-добре да бъдат представени в две или три общи таблици, вместо всеки въпрос да се дава в отделна таблица. Това би стегнало текста и дава възможност да се видят по-добре разликите при отговорите на различните въпроси.

Към докторанта имам следните въпроси:

- Каква е теоретичната база за формулиране на хипотези H11 и H21:
H11 - Нивото на иновации на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на качеството на селскостопанските продукти:
H21 - Нивото на качество на селскостопанските продукти оказва значително влияние върху нивото на иновации на селскостопанските продукти.
- На страница 167: Какви са последиците за получените коефициенти и тяхната значимост от премахване от регресионната функция на променливите: Quality A; Quality B, които са статистически незначими.
- На страница 168: Защо пресечената точка, която е статистически незначима не е премахната от модела по същата логика както при Quality A; Quality B? Какви са последиците при отстраняване на пресечената точка от модела?
- Как се променя R^2 , R-adjusted и F-критерия при отстраняване на променливи от модела?
- Ако теорията казва, че дадена променлива влияе върху процеса, трябва ли да се отстранява ако е статистически незначима?
- До колко мненията на специалистите отразяват реалните процеси при иновациите?

8. Публикувани статии и цитирания

Представени са 5 публикации свързани с дисертационния труд – 2 самостоятелни и 3 в съавторство. Публикувани са съответно в (1) Journal "International Review", Факултет по бизнес икономика и предприемачество, Белград (2020); (2) Journal "Trendovi u poslovanju" Факултет по бизнес икономика и предприемачество, Белград (2020); (3) Международна научна конференция "Лидерство и управление на човешките ресурси", София, България, (2019); (4) Тематични сборници от, Международна, научна конференция „Заетост, образование и предприемачество“, Белград,. (2019); (5) Сборник от конференция "Trendovi u poslovanju", Kruševac (2019);

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

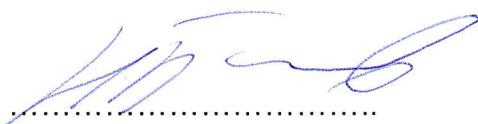
ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя ПОЛОЖИТЕЛНО.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на МИРКО МИЛАНОВИЧ образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност Икономика и управление

Дата 11.01.2021

гр. Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р. Иван Пенев)